

Nr 19.

Ankom till Riksdagens kansli den 30 april 1912 kl. 1 e. m.

*Konstitutionsutskottets utlåtande, i anledning af väckt motion om
ändring i gällande bestämmelser angående klagan öfver
val af landstingsmän.*

Närvarande: herrar Branting, Trygger, Hagström, Clason, Bellinder, Hellberg, K. J. Ekman, von Geijer, Mannheimer, Kjellén, Olsson, Jansson i Djursätra, Ericsson, Nyström, Edén, Larsson i Säby, Waldén*), Fornander, Bogren*) och Wallin.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom Första kammaren väckt motion, nr 19, har herr *Dahl* hemställt, »att Riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring i kungl. förordningen om landsting den 21 mars 1862, att klagan öfver val af landstingsmän må föras hos Konungen».

Till stöd för sitt förslag har motionären anfört följande:

»Enligt 13 § i kungl. förordningen om landsting den 21 mars 1862 må klagan öfver landstingsmannaval föras hos Konungens befallningshafvande, öfver hvars utslag i sådant mål klagan ej får föras.

Under tidigare rådande förhållanden, då medelbart valsätt och beskaffenheten af rösträttens gradering begränsade och förenklade valförfarandet, torde anledning mera sällan hafva förekommit till rättslig pröfning af landstingsmannaval och nämnvärd olägenhet af den stadgade instansordningen således ej förnummits.

Det nu tillämpade valsättet och det mångfaldigt liffigare deltagandet i valet innebära gifvetvis vidgade möjligheter för misstag, som påkalla rättelse, liksom valens ökade politiska betydelse och däraf föranledd

ökad uppmärksamhet å valen måste antagas föranleda utsträckt tillitande af rättslig pröfning. I sistberörda afseende kan erfarenhetens vittnesbörd redan återopas.

Antydd omständigheter synas mig gifva stöd åt krafvet å en sålunda ordnad pröfning af ifrågavarande ärenden, att densamma blefve såvidt möjligt likformig och betryggande. Detta önskemål lär ej kunna vinnas med mindre än att bestämmelsen om Konungens befallningshafvandes slutliga pröfningsrätt upphäfves.

Det torde kunna ifrågasättas, huruvida länsstyrelsen borde bibehållas såsom *lägre* instans. För min del förmenar jag, att önskvärdheten af ett möjligast snabbt afgörande ger företräde åt dylika måls hänskjutande omedelbart till Konungen i regeringsrätten, hvars slutliga pröfning äfven vid bibehållande af en lägre instans finge antagas i de flesta fall varda påkallad.

I särskilda skrivelser till Konungen har Riksdagen sistlidet år begärt utredningar och förslag angående förändringar i angifna afseenden af landstingsförordningen, och möjligen torde det finnas ändamålsenligt att i skrifvelse påkalla Kungl. Maj:ts uppmärksamhet jämväl å ifrågavarande önskemål i syfte af behandling i sammanhang med öfriga ändringsförslag.

Emellertid håller jag före, att den nu ifrågasatta förändringen, som torde vara helt fristående, utan olägenhet må kunna för sig beslutas.

Vid en ifrågakommande omformulering af lagtexten — därvid utom § 13 äfven § 14 i landstingsförordningen lär böra komma i beaktande — har jag antagit, att bestämmelserna i 11 § riksdagsordningen i väsentliga delar skulle kunna tjäna till ledning, men har jag ej tilltrött mig att härutinnan affatta förmligt förslag, under antagande att konstitutionsutskottet, vid ett godkännande af motionens syfte, komme att verkställa formuleringen.»

Utskottets yttrande.

Såsom motionären framhållit, har den nya valordningens tillämpning vid landstingsmannavalen medfört ett betydligt liffigare deltagande i valen än hvad tidigare varit fallet. Denna omständighet jämte den ökade politiska betydelse, som numera tillmätas dessa val, har åter haft till följd en väsentlig ökning af antalet öfverklagade val. Samtidigt härmed har också behofvet af enhetliga afgöranden i dylika mål alltmer framträd. Så länge Konungens befallningshafvande är enda instans för dessa besvärsmåls pröfning, kan detta behof knappast blifva tillgodosedt,

utan lärer härför erfordras införande af en gemensam slutlig instans — Kungl. Maj:t i regeringsrätten.

I likhet med motionären finner utskottet det kunna ifrågasättas, huruvida, sedan denna ändring vidtagits, Konungens befallningshafvande bör bibehållas såsom *lägre* instans. Gifvetvis vore det, med hänsyn till det angelägna i att nu afsedda frågor hastigt afgöras, önskvärdt att besvären ginge direkt till regeringsrätten; men då å andra sidan det är af vikt, att regeringsrättens redan nu afsevärda arbetsbörda icke ökas mer än nödigt, så talar för länsstyrelsernas bibehållande såsom första instans den omständigheten, att säkerligen, sedan prejudikat en gång vunnits, ett icke obetydligt antal besvär komme att där blifva slutligt pröfvade och afgjorda. Utskottet, som icke kunnat i frågans nuvarande läge bilda sig ett slutgiltigt omdöme på denna punkt, anser afgörandet häraf böra bero på en utredning, som utskottet dock icke varit i tillfälle att själfst verkställa. Vid detta förhållande har utskottet icke kunnat tillmötesgå motionärens önskan, att utskottet skulle framlägga ett formuleradt förslag till lagtext i ämnet, utan ansett sig böra tillstyrka en skrifvelse i motionens syfte.

Utskottet får alltså hemställa,

att Riksdagen, i anledning af herr Dahls förevarande motion, ville i skrifvelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes, efter verkställd utredning, låta utarbета och för Riksdagen framlägga förslag till sådan ändring af gällande bestämmelser i fråga om besvär öfver landstingsmannaval, att dessa besvär må kunna föras fram till pröfning och afgörande af regeringsrätten.

Stockholm den 30 april 1912.

På utskottets vägnar:

HJ. BRANTING.
